

Den siste tiden – utfordringer og muligheter

Svolvær 26.mars 2012
Lone Skjerpeng

Cicely Saunders

- ” Hvordan mennesker dør, forblir som viktige minner hos dem som lever videre. Både av hensyn til dem og til pasienten, er det vår oppgave å kjenne til hva som forårsaker smerte og plager, og hvordan vi kan behandle disse effektivt. Det som skjer de siste timene før et menneske dør, kan lege mange tidligere sår, eller forbli som uutholdelige erindringer som forhindrer veien gjennom sorg.”

Hvor dør vi?

Dødssted	1991	2000	2010
<small>(tall fra Statistisk Sentralbyrå)</small>			
Totalt antall døde	44 822	44 018	41 442
Hjemme	17,9 %	15,4%	15,0%
Sykehus	41,8 %	39,7%	35,1%
Pleie- og helseinst.	34,7 %	38,8%	44,2%
Annet	5,1%	3,9%	3,8%
Ukjent	0,5%	2,2%	1,9%

Samhandling-nøkkelen til god palliasjon?

- **Samhandlingsreformen**
- Målet med samhandlingsreformen er å forebygge mer, behandle tidligere og samhandle bedre.
- Pasienter og brukere skal få tidlig og god hjelp når de trenger det nærmest mulig der de bor. De skal få rett behandling til rett tid på rett sted, gjennom et helhetlig og koordinert helse- og omsorgstjenestetilbud.
- Tjenestene skal ha god kvalitet, ha høy pasientsikkerhet, lav ventetid og være mest mulig tilpasset den enkelte bruker.

Utfordringer og muligheter

- Utfordringer gir muligheter?
- Gode rutiner og klar ansvarsfordeling
- Tidlig planlegging
- Samarbeid mot felles mål
- Struktur eller rom for fleksibilitet?

”Forutsetninger” for hjemmedød

- Et ønske for den som er uhelbredelig syk
- Et ønske for pårørende å bidra til dette
- God og tidlig planlegging
- Trygghet for pasient og pårørende
- Tverrfaglig samarbeid i helsetjenesten

Kvalitetsforbedrende tiltak

- Husk. Vi trenger ikke å finne opp kruttet på nytt!
- Det er gjort mye bra rundt om i landet og verden, som er tilgjengelig for oss andre. Det kan vi tilpasse til egne lokale forhold og behov.
- Prioritering fra helsedirektoratet med midler til prosjekter innenfor lindrende behandling og omsorg gjennom mange år, høster vi frukter av.
- Noen eksempler og tips ☺

Liverpool Care Pathway (LCP)

- [Liverpool Care Pathway \(LCP\)](#) er en tiltaksplan for omsorg til døende og deres pårørende. Planen ble utviklet for å overføre den helhetlige omsorgen som den døende og familien blir møtt med på en lindrende (palliativ) enhet, til andre deler av helsetjenesten. LCP ble utviklet i England på 1990-tallet og er i dag internasjonalt anerkjent og brukt i 20 land verden over.

Liverpool Care Pathway (LCP)

- Liverpool Care Pathway gir evidensbasert rettleiding i forhold til de ulike aspektene ved terminalomsorg, så som pleietiltak, forutseende forskrivning av behovsmedikasjon og seponering av unødvendige medikament, psykisk støtte, åndelig omsorg og ivaretagelse av de pårørende. Bruken av LCP er uavhengig av pasienten sin diagnose. Det er kriterium som må følges for å ta planen i bruk.

KLB (kompetansesenteret for lindrende behandling i Helse-Vest, Bergen) har oversatt tiltaksplanen til norsk etter godkjente retningslinjer. Dette har ledet frem til en godkjent norsk utgave av LCP, versjon 11. Planen foreligger i fire utgaver til bruk i palliativ enhet, sykehus, sykehjem og hjemmesykepleie.

- KLB er registrert i England som samarbeidende senter for LCP i Norge.

Til nytte for mange..

- Håndbok i lindrende behandling er laget av Lindring i Nord - Kompetansesentret for lindrende behandling (LIN), Kreftavdelingen Universitetssykehuset Nord-Norge HF.
- Etterlattehefte "Veien videre..." også utarbeidet av LIN med samarbeid med flere.
- www.unn.no/lin

Kompetansesenter i lindrende behandling Helseregion vest

lindrende.behandling@helse-bergen.no

- Ny versjon av ESAS-skjema
- "just in case" medikamentskrin til bruk i livets slutfase
- LCP
- Mal for individuell plan for palliative pasienter
- Sjekkliste ved utskriving av palliativ pasient fra sykehus, sjekkliste ved mottak av palliativ pasient til hjemmetjenesten

Utviklingscenter for sykehjem og hjemmetjenester

- [Opplæringspakke lindring](#)
- Opplæringspakke lindrende omsorg 4 x 2 timer for helsefagarbeidere i kommunen. Verktøy for ressursykepleier.
- www.utviklingscenter.no

Veien videre..

Ta med dere inspirasjon og ideer fra denne konferansen med tilbake til hver arbeidsplass. Jobb konkret med kvalitetsforbedrende tiltak.

Fortsett det gode arbeidet ☺ Lykke til!